

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง หรือแม้แต่วิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของคน ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมาก ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ ส่งผลให้ประชากรโลกมีการตื่นตัว เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศได้ เพราะการศึกษานั้น มุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติให้มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง ของสังคม สามารถปรับตัวให้อยู่รอดปลอดภัยในสภาพแวดล้อมและยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนำพาตนเองและประเทศชาติก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 1) ได้กล่าวถึงอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษาไว้ว่า อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคม บูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิก ที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ รวมทั้งสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ

ครู ถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ทั้งนี้ มารศรี สุธานี (2540, หน้า 68 - 69) ได้กล่าวถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทของครูในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยสรุปได้ว่า ครูจะต้องใช้ความสามารถทั้งหมดที่มีอยู่สอนเด็กให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี สามารถสอบแข่งขันด้านวิชาการต่างๆ ได้ ควบคู่กับการพัฒนานักเรียนด้านจิตใจ กิริยามารยาท วัฒนธรรม

มีความซาบซึ้งในศิลปะ เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีสุขภาพกายและใจสมบูรณ์ รวมถึงการมีความรู้ทักษะเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้นครูจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้มุ่งสู่เป้าหมายและอุดมการณ์การจัดการศึกษาของชาติ

ครูในยุคปัจจุบันต้องรับภาระหน้าที่เป็นปราชญ์ผู้รอบรู้วิชาทั้งในและนอกตำราเรียน สามารถเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับนักเรียน อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เพื่อสนองพระบรมราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อ้างใน ยนต์ ชุ่มจิต, 2544, หน้า 233) เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันพุธที่ 18 พฤษภาคม พุทธศักราช 2526 ความว่า อาชีพครู ถือว่าสำคัญยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคน ซึ่งได้แก่เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึงสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไปได้ เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติสำหรับครู ที่หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล (อ้างใน วีระ อัมพันสุข, 2551, หน้า 89) ได้กล่าวไว้ว่า ครูควรต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง รู้หน้าที่ รักหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์พร้อมกับแสดงบทบาทให้สมกับความเป็นครู รักษา ดำรงเกียรติของครูและเสริมสร้างคุณค่าของความเป็นครูตลอดเวลา สิ่งสำคัญได้แก่ การสอนตนเอง ให้เป็นผู้ประพฤติให้เป็นแบบอย่างของลูกศิษย์ ของบุคคลทั่วไป รวมทั้งให้เพียรศึกษาตลอดชีวิตและพัฒนาตนเองให้เป็นครูคุณภาพตามที่สังคมคาดหวังให้ได้

การพัฒนาวิชาชีพครูนั้น ยนต์ ชุ่มจิต (2544, หน้า 261) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า วิชาชีพครูเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือสำหรับสอนคน หากเครื่องมือเก่าหรือล้าสมัยและไร้คุณภาพ ลูกศิษย์ก็จะด้อยคุณภาพด้วย ดังนั้น ครูจึงต้องศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่นเดียวกับ ชिरศักดิ์ อัครบวร (2544, หน้า 62) กล่าวไว้ว่า ครู คือแบบอย่างที่ดีของศิษย์ เป็นผู้สร้างสมาชิกใหม่ของสังคมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพแก่สังคม ผู้ดำเนินอาชีพครูจึงจะต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางวิชาการตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2539, หน้า 121 - 123) ที่ได้รายงานสรุปผลการสัมมนาในระดับชาติ ในโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ในประเด็น จะเตรียมครูกันอย่างไรนั้น สรุปได้ว่า ครูในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ต้องเป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และผู้จุดไฟแห่งการเรียนรู้ ฉะนั้น ครูจะต้องเป็นผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชา ครูจะต้องแตกฉาน ในทักษะและวิธีหาความรู้สมัยใหม่และเป็นผู้ที่มีหูตากว้างขวางเกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องเป็นนักจิตวิทยาชั้นดี

ที่สามารถกระตุ้นความใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้เด็ก ๆ นอกจากนี้แล้ว ในยุคสมัยของโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร ครูยังต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทั้งทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่เสมอด้วย

ปัจจุบันในปีพุทธศักราช 2552 เทศบาลนครเชียงใหม่ มีโรงเรียนอยู่ในสังกัดทั้งสิ้น จำนวน 11 โรงเรียน มีภารกิจในการจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สิริจิต หอจันทิก (2550, หน้า 2 - 3) ระบุว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้น เทศบาลจะเป็นผู้ดำเนินการและบริหารงานโดยสำนักการศึกษา เทศบาลนครเชียงใหม่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นเทศบาลที่มีฐานะเป็นเทศบาลนคร ได้รับโอนโรงเรียนสังกัดเทศบาลตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2506 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน สภาพการจัดการศึกษาและสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนยังไม่กว้างขวาง และสภาพต่าง ๆ ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา ไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ การจัดการเรียนการสอน การสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา รวมไปถึงงานด้านการวางแผนยังไม่สามารถ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าเป้าหมาย ทำให้เทศบาลนครเชียงใหม่ต้องเน้นแผนงานการพัฒนาบุคลากรครูภายในสังกัด เพื่อที่จะยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด เทศบาลนครเชียงใหม่ให้ดีขึ้น ชาตชัย อาจินสมาจาร (2548, หน้า 102) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทอันสำคัญในการวางแผนและพัฒนาครูโดยส่งเสริมครูให้ประเมินความต้องการของความสำเร็จของงานทางวิชาชีพและตั้งเป้าหมายสำหรับตัวเองที่สามารถแปลเป็นกิจกรรมการพัฒนาครู ซึ่งจากการสัมภาษณ์ นายพงศ์พันธ์ ฌ เชียงใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ (20 สิงหาคม 2552) ได้กล่าวว่า การดำเนินการพัฒนาพนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะเริ่มจากความคิดของผู้บริหารระดับสูงหรือหน่วยงานต้นสังกัด การกระทำเช่นนี้ มักจะไม่ได้ผลมากนักเนื่องจากไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับการพัฒนาจึงมีการต่อต้านหรือไม่ให้ความร่วมมืออยู่เสมอ การพัฒนาบุคลากรที่จะได้ประโยชน์สูงสุดนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการสำรวจความต้องการของผู้ที่จะได้รับการพัฒนา และจัดการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการจึงจะทำให้ผู้ที่เข้ารับการพัฒนามีขวัญและกำลังใจที่ดี มีความพอใจที่จะเข้ารับการพัฒนา พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือและที่สุสุดผลแห่งการพัฒนานั้นจะเกิดประสิทธิภาพในงานที่ทำอยู่ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่เด็กนักเรียนอย่างสูงสุด และจากแนวคิดนี้เอง จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหาสาระ และรายละเอียดสำคัญอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของพนักงานครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงานครูใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาตนเองของพนักงานครูใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานครูใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2552 รวมจำนวนทั้งสิ้น 223 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงานครูใน โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกอบด้วยการพัฒนา 6 รูปแบบ ดังนี้

1. การฝึกอบรม
2. การศึกษาดูงานนอกสถานที่
3. การศึกษาต่อ
4. การพัฒนาทางจิตใจและคุณธรรม
5. การพัฒนาการทำผลงานเพื่อปรับเปลี่ยนวิทยฐานะ
6. การศึกษาจากสื่อด้วยตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นิยามศัพท์บางคำ ในความหมายและขอบเขตจำกัด ดังนี้
ความต้องการพัฒนาตนเอง หมายถึง ความสนใจที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ

ความคิด ทักษะและประสบการณ์โดยใช้วิธีการ 6 รูปแบบ ดังนี้

การฝึกอบรม หมายถึง กิจกรรมที่หน่วยงานจัดให้กับพนักงานครู เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาการปฏิบัติงานให้มี ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การอบรมคอมพิวเตอร์ การอบรมภาษาอังกฤษ การอบรมการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา การอบรมการทำวิจัยชั้นเรียน การอบรมเทคนิคการสอน การอบรมลูกเสือ เนตรนารีหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การศึกษาคุณงานนอกสถานที่ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อนำพนักงานครูไปเยี่ยมชม โรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน เรื่อง การประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โรงเรียนในฝัน โครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์

การศึกษาต่อ หมายถึง การที่พนักงานครูไปศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์นำมาพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ศึกษาเพิ่มเติมในระดับปริญญาตรี ศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ศึกษาต่อระดับปริญญาโทสายการสอน ศึกษาต่อระดับ ปริญญาโทสายบริหาร ศึกษาต่อระดับปริญญาเอก

การพัฒนาทางจิตใจและคุณธรรม หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้พนักงาน ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านคุณธรรมและ จริยธรรม ประกอบด้วย การเข้าค่ายพัฒนาคุณธรรม การปฏิบัติธรรม การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะ การพัฒนาการทำผลงานเพื่อปรับเปลี่ยนวิทยฐานะ หมายถึง การจัดทำเอกสารหลักฐาน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนตามเกณฑ์ที่ ก.ท. กำหนด เพื่อปรับเปลี่ยนตำแหน่งทางวิชาการ ประกอบด้วย วัตกรรมการศึกษา งานวิจัยในชั้นเรียน การรายงานผลการดำเนินงาน การวิจัย เพื่อพัฒนาสถานศึกษา

การศึกษาจากสื่อด้วยตนเอง หมายถึง การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เพื่อนำมา พัฒนาการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ประกอบด้วย การศึกษาจากหนังสือหรือตำรา การศึกษาด้วยระบบ e-Learning การเข้ารับการสอนเสริมจากหน่วยงานต่างๆ การศึกษาจากรายการโทรทัศน์เพื่อ การศึกษา

พนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปเป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาพนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาล นครเชียงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานครู ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ การทำงานของพนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่